

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента
Волошиної Оксани Василівни на дисертаційне дослідження
**Чжан Цайджин «Формування іншомовної комунікативної
компетентності учнів в умовах неформальної освіти
(на прикладі Китайської Народної Республіки)»**,
поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки

У сучасному глобалізованому світі знання іноземних мов є ключовим фактором успішної комунікації, професійного розвитку та міжкультурної взаємодії. Ідея інтегративної освіти відображає одну з основних концепцій розвитку сучасної освіти: підготовку компетентного здобувача освіти. В постіндустріальному суспільстві необхідно навчатися і перенавчатися все життя, оновлювати набуті знання. Термін «освіта впродовж життя» вказує на різноманітність і взаємозв'язок її основних форм – формальної, неформальної та інформальної освіти.

Форми навчання у неформальній освіті відрізняються різноманітністю. Поява великої кількості форматів навчання стала можливою завдяки процесу диверсифікації освіти, яка передбачає перехід від монорівневої структури освіти до різноманіття рівнів і форм її отримання. Різноманіття форм навчання призводить до позитивних результатів завдяки широким можливостям самореалізації.

Особливого значення в сучасній системі освіти набуває формування іншомовної комунікативної компетентності не лише в межах формальної освіти, а й через неформальні освітні практики. Традиційні методи навчання часто не забезпечують належного рівня володіння мовою, що змушує звертатися до альтернативних підходів. Неформальну освіту (тренінги, мовні клуби, онлайн-курси, культурні обміни тощо) активно використовують як ефективний засіб для підвищення рівня володіння іноземними мовами, особливо англійською. Цифрові платформи, мобільні додатки та гейміфікація навчання значно покращують результати засвоєння мовного матеріалу.

Китай має унікальний досвід, адже держава активно впроваджує ефективні методи навчання іноземних мов, що може бути корисним для інших країн. Вивчення процесу формування іншомовної комунікативної компетентності учнів у межах неформальної освіти на прикладі КНР дозволяє оцінити ефективність альтернативних методик навчання та запропонувати рекомендації щодо їх адаптації в інших країнах.

Аргументація автора дослідження, представлена у нормативному аналізі даної проблеми, ступені розробленості цього питання у сучасній науці, дозволяє

стверджувати, що дослідження Чжан Цайджин є своєчасним, актуальним і перспективним для теорії і практики освіти.

Свідченням фундаментальності роботи є її зв'язок із планом науково-дослідної роботи кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за темою № 2/2020 «Управління формуванням професійних компетентностей майбутніх фахівців в умовах інформаційного полікультурного освітнього простору» (номер державної реєстрації 0120U104231), у межах якої виконано підрозділ «Організація освітнього процесу формування іншомовної комунікативної компетентності учнів в умовах неформальної освіти в КНР» (Довідка № 61/2023 від 15.08.2022).

Тему дисертації затверджено вченою радою Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (протокол № 9 від 01 грудня 2021 року).

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Дисертанткою теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено педагогічні умови формування іншомовної комунікативної компетентності учнів в умовах неформальної освіти (на прикладі Китайської Народної Республіки).

3. Нові факти, одержані здобувачем

У дисертаційній роботі Чжан Цайджин *уперше* науково обґрунтовано педагогічні умови формування іншомовної комунікативної компетентності учнів закладів неформальної освіти КНР на сучасному етапі суспільства сталого розвитку (цілеспрямована теоретико-методична підготовка вчителів-фасилітаторів для формування іншомовної комунікативної компетентності учнів в умовах неформальної освіти; створення динамічного, інтерактивного та ціннісно орієнтованого інформаційного освітнього середовища, що забезпечує гнучку організацію навчального процесу на основі змішанного навчання; застосування комплексу засобів стимулювання учнів до діалогового спілкування іноземною мовою); теоретично обґрунтовано модель впровадження педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності учнів у навчальний процес приватних закладів неформальної освіти КНР; розроблено методичні рекомендації щодо впровадження педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності учнів у навчальний процес приватних закладів неформальної освіти КНР; *уточнено*: визначення понять «іншомовна комунікативна компетентність», «формування іншомовної комунікативної компетентності», розуміння понять «змішане навчання» та «гібридне навчання» у ході їх застосування у навчальному процесі вивчення та викладання іноземної мови у приватних закладах освіти КНР; поняття «педагогічні умови» для формування іншомовної комунікативної компетентності учнів у системі неформальної форми освіти Китаю; *дістали подальшого розвитку*: технологія факторно-критеріального моделювання для моніторингу та оцінки якості впровадження педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності учнів у навчальний процес приватних закладів неформальної освіти КНР.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Науковий апарат дослідження відповідає вимогам до робіт, поданих на здобуття наукового ступеня доктора філософії, і спрямований на розв'язання поставлених завдань. Чжан Цайджин чітко визначила мету, об'єкт, предмет, завдання дослідження, що стало підґрунтям успішного наукового пошуку й якісно вплинуло на одержані результати. Положення про наукову новизну, теоретичну і практичну значущість дослідження підкріплені змістом роботи. Публікації дисертантки повністю відображають зміст дисертаційного дослідження.

Обґрунтованість результатів дослідження підтверджується застосуванням достатнього комплексу методів (теоретичних, емпіричних, математичних, статистичних), перелік яких докладно представлений у вступі, а також під час характеристики експериментальної роботи. У цілому дисертацію відрізняє глибина проникнення в проблематику наукової праці, ґрунтовність науково-теоретичного фундаменту, широке коло вивченої літератури, результативний діагностичний пошук, загальний високий рівень дослідно-експериментальної роботи. Дослідження відзначається вмінням дисертантки підтвердити свої наукові міркування ілюстративним матеріалом, наведенням таблиць (13 таблиць), рисунків (8 рисунків). Це переконує у виваженості, послідовності, конструктивності підходів до експериментальної наукової роботи.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечено також апробацією результатів дослідження. Дисертантка представила основні положення дослідження на 5 наукових конференціях.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів

Аналіз змісту дисертації дає підстави стверджувати про оригінальність, завершеність, самостійність, наукову та практичну значущість рецензованого дослідження.

Теоретична цінність розробок авторки наукової праці полягає у виокремленні й обґрунтуванні педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності в учнів приватних закладів освіти КНР та застосуванні моделі реалізації педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності в учнів приватних закладів неформальної освіти КНР.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у тому, що запропоновані теоретичні та практичні матеріали, методичні рекомендації можуть бути використані у практичній діяльності науковцями, вчителями іноземних мов, керівниками закладів освіти, слухачами курсів підвищення кваліфікації, аспірантами, магістрами, а також зацікавленими цією тематикою фахівцями.

Суттєвим здобутком дисертантки вважаємо впровадження основних результатів дослідження в освітній процес вітчизняних та закордонних закладів освіти, а саме: ХНЕУ імені Семена Кузнеця (довідка № 25/86-19-13 від

06.01.2025), Shi Jiazhuang Digital and Intelligent Education Technology Training School (Китай) (довідка б/н від 26.12.2024), Zhongchuan Xueyi Star Art Training School (Китай) (довідка б/н від 26.12.2024).

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Теоретичні положення та практичні напрацювання, викладені в дисертації, можуть бути використаними у практичній діяльності науковцями, вчителями іноземних мов, керівниками закладів освіти, слухачами курсів підвищення кваліфікації, аспірантами, магістрами, а також зацікавленими цією тематикою фахівцями.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертація складається з анотації, змісту, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації – 249 сторінок. Список використаних джерел – 235 найменувань, з них 171 – іноземного походження; Обсяг основного тексту дисертації становить 184 сторінки. Логіка викладу наукового пошуку цілком розкриває досягнення поставлених завдань.

Виділимо найбільш значущі результати дисертаційного дослідження. Науковий інтерес становить здійснений у першому розділі дисертації аналіз психолого-педагогічних та нормативних джерел, який дав можливість виявити основні напрями розвитку сучасного суспільства, особливості впливу глобалізації та цифровізації на суспільство сталого розвитку.

У контексті наукової новизни дослідження у першому розділі уточнено понятійно-категоріальний апарат, зокрема конкретизовано поняття «іншомовна комунікативна компетентність», «формування іншомовної комунікативної компетентності», уточнено розуміння понять «змішане навчання» та «гібридне навчання» у ході їх застосування у навчальному процесі вивчення та викладання іноземної мови у приватних закладах освіти КНР.

Можемо повністю погодитись із трактуванням здобувачкою поняття «іншомовна комунікативна компетентність» як здатність до ефективної діалогової взаємодії на основі комплексного застосування усіх компонентів комунікативної мовної компетентності з урахуванням вибору стратегій та форм спілкування для досягнення його мети. Обґрунтовано структуру означеної компетентності як сукупності лінгвістичного, соціолінгвістичного, прагматичного та практично-діяльнісного компонентів.

Авторкою дисертації досліджено поняття «змішане навчання» та «гібридне навчання» у контексті організації неформальної освіти в Китаї, зокрема їх вплив на формування іншомовної комунікативної компетентності, що дозволило виокремити їх переваги та недоліки щодо застосування у приватних закладах освіти КНР з фокусом на формування іншомовної комунікативної компетентності.

На позитивну оцінку заслуговують теоретично обґрунтовані дисертанткою у другому розділі педагогічні умови формування іншомовної комунікативної компетентності учнів в закладах неформальної освіти Китаю, а саме: цілеспрямована теоретико-методична підготовка вчителів-фасилітаторів для

формування іншомовної комунікативної компетентності в умовах неформальної освіти; створення динамічного, інтерактивного та ціннісно орієнтованого інформаційного освітнього середовища, що забезпечує гнучку організацію навчального процесу на основі змішанного навчання; застосування комплексу засобів стимулювання учнів до діалогового спілкування іноземною мовою.

У контексті наукової новизни у другому розділі також вперше розроблено модель упровадження зазначених умов у процес формування іншомовної комунікативної компетентності учнів приватних закладів неформальної освіти КНР, яку представлено такими основними блоками: методологічно-цільовим, змістово-діяльнісним, процесуально-технологічним, діагностично-результативним.

Третій розділ дисертаційного дослідження присвячений експериментальній перевірці ефективності запровадження педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності учнів у заклади неформальної освіти КНР, висвітлено результати експериментальної роботи у межах проведеного дослідження.

Заслуговує на схвалення розроблена авторкою додаткова кваліметрична субмодель визначення рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності в учнів, що дало можливість отримати кількісні показники ефективності запровадження розроблених педагогічних умов у практичній площині.

Важливим практичним здобутком проведеного дослідження є представлені в розділі методичні рекомендації щодо реалізації педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності в учнів приватних закладів неформальної освіти КНР, що дало можливість забезпечити практичним інструментарієм вчителів іноземної мови для формування іншомовної комунікативної компетентності учнів та описати шляхи підвищення професійної компетентності вчителів іноземної мови приватних закладів неформальної освіти Китаю.

Дисертаційна робота Чжан Цайджин є результатом самостійних досліджень, не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело. Дисертація характеризується єдністю змісту, відповідає вимогам щодо її оформлення, враховує особливості наукового стилю.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове та практичне значення здобутих дисертантом результатів, зауважимо, що деякі положення мають дискусійний характер:

1. Дисертантка у своєму дослідженні послуговується основними положеннями Єврокомісії, рекомендаціями міжнародних інституцій щодо освіти для сталого розвитку, зокрема формування іншомовної комунікативної компетентності здобувачів освіти. Робота значно виграла, якби були б представлені положення законодавства, рекомендації Азіатського регіону, і зокрема КНР, які пов'язані з предметом дослідження.

2. У таблиці 2.1 на с. 90-91 дисертантка на основі опрацьованих наукових досліджень узагальнює педагогічні умови, що впливають на якість формування іншомовної комунікативної компетентності. На наш погляд, цей аналіз був більш наочним і узагальненим, як би був представлений предмет дослідження, цільова аудиторія формування зазначеної компетентності.

3. Обґрунтовуючи теоретичні засади проблеми дослідження, дисертантка виокремлює низку методологічних підходів (системний, синергетичний, комунікативний, діяльнісно-орієнтований, аксіологічний та компетентнісний підходи), які покладено в основу формування іншомовної комунікативної компетентності учнів приватних закладів освіти КНР. Водночас, варто було б звернути увагу на використання культурологічного, особистісно-індивідуального підходу, адже в тексті дисертації неодноразово дослідниця звертається до характеристики зазначених підходів.

4. У тексті дисертації зустрічаються описові повтори, характеристики однакових педагогічних явищ у різних параграфах дисертації. Наприклад, характеристика особливостей організації освітнього процесу в постіндустріальному суспільстві; характеристика змішаного навчання подано і в першому, і в другому розділі.

5. Оскільки дисертанткою здійснено глибоке дослідження щодо змістових і процесуальних особливостей формування іншомовної комунікативної компетентності учнів на прикладі Китайської Народної Республіки, тому, на наш погляд, варто було б видати за результатами наукової праці самостійні методичні розробки (методичні рекомендації тощо), це підсилює б практичну значущість дослідження і було б корисним для вітчизняних освітян.

6. У роботі зустрічаються орфографічні, пунктуаційні, граматичні помилки. Є певні зауваження щодо оформлення цитат.

9. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

Результати дослідження висвітлено у 13 наукових працях (з яких 5 одноосібних), із них: 6 – статті у вітчизняних фахових наукових виданнях, 1 – стаття в міжнародному науковому виданні, 5 – матеріали наукових конференцій, 1 – підрозділ колективної монографії.

Висновок

Висловлені зауваження і побажання мають дискусійний характер та суттєво не впливають на загальний науково-теоретичний рівень дисертаційної роботи, а також не знижують загального позитивного враження від якості виконаного дослідження, лише мають на меті зосередити увагу на більш докладному вивченні окремих проблем педагогічної науки і практики.

Аналіз роботи й опублікованих наукових праць дає підставу зробити такий висновок: дисертаційна робота Чжан Цайджин «Формування іншомовної комунікативної компетентності учнів в умовах неформальної освіти (на

прикладі Китайської Народної Республіки)» є самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке за актуальністю і змістом, обсягом та якістю оформлення, повнотою викладу і новизною його основних результатів у публікаціях відповідає наказу МОН України № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р, а її авторка Чжан Цайджин заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
і освітнього менеджменту

Вінницького державного педагогічного

університету імені Михайла Коцюбинського

Оксана ВОЛОШИНА

